

Handleiding

ARRANGEREN

met het Dialooginstrument HGW

Colofon

Auteur/ontwikkelaar: Tijn Nuyens
Mede-auteur: Jacques van den Born
Redactie: Anita de Jong, Bazalt
Vormgeving: Françoise Dees, Bazalt Groep
Drukwerk: PrintSupport4U

DANK!

Arrangeren met het Dialooginstrument HGW is een uitbreidingsset bij het Dialooginstrument HGW (Bazalt, 2016). Zowel het Dialooginstrument als deze uitbreiding is tot stand gekomen dankzij een initiatief van het samenwerkingsverband RSV Breda. De motor achter deze ontwikkeling vormde de directeur van het SWV, Jacques van den Born, gesteund door de drie regiocoördinatoren: Rob Smeulders, Nienke van Karsen en Yasmijn van Wesel. Een oprecht dankjewel is op zijn plaats voor alle IB'ers die hebben bijgedragen aan het tot stand komen van deze uitbreiding van het Dialooginstrument HGW.

Tot slot is dank verschuldigd aan de collega's van het voormalige NTO-Effekt, in het bijzonder Nico van der Meer en Peter Pijl. Van hun ervaring en denkwerk is dankbaar gebruikgemaakt bij de ontwikkeling van dit product.

ISBN 978 94 6118 263 0

© Bazalt Educatieve Uitgaven 2019

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd of doorgegeven in welke vorm dan ook zonder schriftelijke toestemming van Bazalt. Voor informatie over workshops, trainingen en coaching aansluitend bij deze uitgave, kunt u terecht bij onderstaande organisaties.

Bazalt	HCO	RPCZ
Postbus 21778	Postbus 53509	Postbus 351
3001 AT Rotterdam	2505 AM Den Haag	4380 AJ Vlissingen
T (088) 55 70 500 (uitgaven)	T (070) 448 28 28	T (0118) 480 800
T (088) 55 70 570 (trainingen)	www.hco.nl	www.rpcz.nl
www.bazalt.nl		

Bazalt maakt deel uit van de Bazalt Groep en werkt daarin samen met partners HCO en RPCZ.

Voorwoord

Passend onderwijs vraagt van leraren dat zij goed aansluiten bij de onderwijsbehoeften van iedere leerling in hun groep. Soms zijn die onderwijsbehoeften moeilijk te definiëren of weet een leraar niet wat de beste aanpak is voor een bepaalde leerling. Voor die gevallen ontwikkelden we het Dialooginstrument HGW. Dit Dialooginstrument structureert het gesprek tussen leraren of tussen leraar en IB'er over zo'n leerling, en geeft er diepgang aan. Na een sessie met het Dialooginstrument is helder in beeld gebracht wat de onderwijsbehoeften van de leerling zijn en wat dat van de leraar vraagt.

Er zijn leerlingen voor wie een aanpak op school alleen niet toereikend is. Voor deze leerlingen is een arrangement op maat nodig, waarbij ook menskracht en middelen van buiten de school kunnen worden ingezet. In die gevallen gaat de school een gezamenlijk gesprek aan met de ouders/verzorgers, het samenwerkingsverband Passend Onderwijs en de betrokken instanties voor jeugdzorg, om samen de juiste hulp te arrangeren. Dit 'arrangeren' is een van de mogelijkheden om Passend Onderwijs samen met alle betrokkenen vorm te geven. Samenwerkingsverbanden, maar ook besturen en scholen die willen werken vanuit de onderwijsbehoeften van alle leerlingen, dragen zo actief bij aan het passend maken van het onderwijs en aan de begeleiding van leerlingen.

Om ook de dialoog tijdens een arrangeerproces te structureren en meer diepgang te geven, is **Arrangeren met het Dialooginstrument HGW** ontwikkeld. Het is een uitbreidingsset bij het Dialooginstrument HGW. Deze uitbreidingsset voorziet in een laagdrempelige werkwijze om het arrangeerproces vorm te geven tijdens een dialoog met ouders, de school, het samenwerkingsverband Passend Onderwijs en de jeugdzorg (jeugdhulp en/of jeugdgezondheidszorg).

De meerwaarde van **Arrangeren met het Dialooginstrument HGW** is de gezamenlijke gerichtheid van de betrokkenen om te begrijpen wat deze leerling nodig heeft. Daaruit volgt de vraag: welk integraal arrangement kunnen we inzetten om perspectief op ontwikkeling voor deze leerling mogelijk te maken? Uiteindelijk is dat wat we met elkaar willen bereiken: dat iedere leerling perspectief heeft op ontwikkeling. We hopen dat **Arrangeren met het Dialooginstrument HGW** helpt om leerlingen zo snel mogelijk de hulp en ondersteuning te bieden die ze verdienen.

Tijn Nuyens

In dit Arrangeerinstrument gebruiken we de term 'ouders'. Daarmee worden ook verzorgers bedoeld. We hanteren de neutrale term 'leraar' voor iedereen die een lesgevende taak in het onderwijs heeft. We verwijzen naar de leraar met de vrouwelijke voornaamwoorden 'zij' en 'haar', maar uiteraard bedoelen we ook 'hij' en 'hem'. Voor leerlingen geldt iets soortgelijks: naar hen verwijzen we met 'hij' en 'hem', terwijl we ook 'zij' en 'haar' bedoelen.

1. Inleiding

1.1 Context

Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs (scholen en hun partners) staan voor de uitdaging om afgestemd onderwijs te realiseren voor alle kinderen in de regio. Door de Wet passend onderwijs zijn er nieuwe vormen van toedeling van de ondersteuningsmiddelen en voorzieningen voor leerlingen en leraren ontstaan. Toekenning van deze ondersteuning is steeds vaker aanpakgericht in plaats van probleemgericht.

De gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om laagdrempelige jeugdhulp te realiseren. Hiermee is de gemeente een belangrijke partner geworden voor scholen om te komen tot laagdrempelige opvoedings- en opgroeiondersteuning. Doordat school, ouders en gemeente samenwerken, kan er een samenhangend geheel van hulp en ondersteuning voor kind/gezin ontstaan vanuit de gedachte: één plan voor het kind/gezin. Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs en hun besturen/scholen hebben te maken met complexe omgevingsfactoren door de verschillende wetten en regels (zoals de Wet passend onderwijs, de Jeugdwet, de Zorgverzekeringswet en de Wet langdurige zorg). Deze factoren komen samen in het arrangeerproces.

Arrangeren met het Dialooginstrument HGW kan bijdragen aan de wijze waarop kinderen met speciale onderwijs- en opvoedingsbehoeften (en hun ouders en leraren) sneller de hulp en effectieve ondersteuning kunnen krijgen die ze nodig hebben.

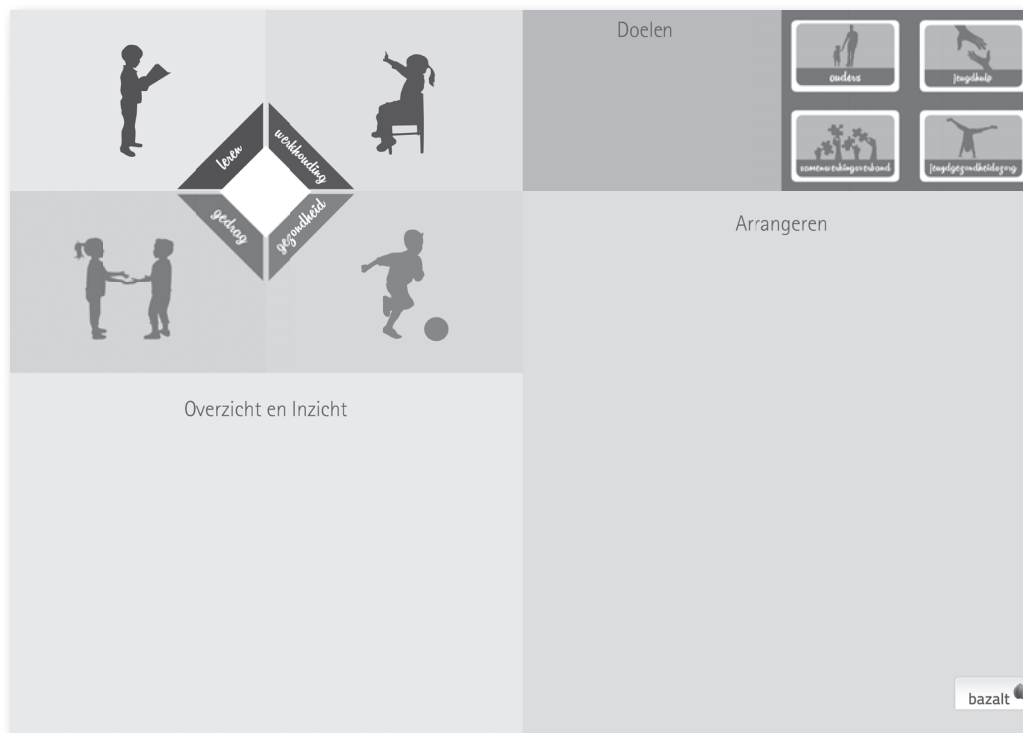
1.2 Doel

Arrangeren met het Dialooginstrument HGW heeft tot doel een professionele en interactieve dialoog te faciliteren tussen de ouders en de leraar over onderwijs- en begeleidingsbehoeften, waarbij zij kunnen rekenen op ondersteuning van professionals van het samenwerkingsverband (SWV) en/of de jeugdhulp/jeugdgezondheidszorg. Dit Arrangeerinstrument draagt bij aan:

1. Het versterken van de eigen regie door ouders en leraren.
2. Het creëren van een eenduidige, effectieve werkwijze op scholen voor het bespreken van vragen over leerlingen die iets extra's of iets anders nodig hebben dan de school op dat moment kan bieden.
3. Snelle en korte lijnen als het gaat om het inzetten van externe ondersteuning of voorzieningen op het gebied van onderwijs en opvoeding.
4. Inzicht in en het ontwikkelen van een netwerk aan voorzieningen en ondersteuningsmogelijkheden voor scholen en gezinnen.
5. Vergroten van de handelingsvaardigheid van de professionals op scholen, met name gericht op het omgaan met leerlingen die iets extra's of iets anders nodig hebben en hun ouders.
6. Op termijn een afname van het aantal (casuïstiek)besprekingen doordat de kracht van de dialoog binnen de school toeneemt, waardoor minder een beroep gedaan hoeft te worden op externe professionals.
7. Op termijn een verschuiving van zware naar lichte hulp en ondersteuning, vanuit de hypothese dat wanneer we eerder (op schoolniveau) inzicht krijgen in de thematiek en daarbij de juiste ondersteuning bieden, we zwaardere zorg kunnen voorkomen.

1.3 Arrangeren met het Dialooginstrument HGW

Arrangeren met het Dialooginstrument HGW veronderstelt kennis van het Dialooginstrument HGW. De gebruiker van dit Arrangeerinstrument is in staat om in dialoog met de leraar (en samen met ouders) op vier domeinen de onderwijsbehoeften van een leerling in beeld te brengen. Voor een gedetailleerde beschrijving van het Dialooginstrument HGW verwijzen we naar de handleiding bij die uitgave.

Dit Arrangeerinstrument bestaat uit:

- **Arrangeerveld.** Een gelamineerde placemat, waarop het arrangeerproces in beeld wordt gebracht. De placemat is te beschrijven met de meegeleverde uitwissbare, zwarte whiteboardstift. (NB: Gekleurde whiteboardstiften zijn niet altijd goed van de poster te wissen).
- **Kaarten voor ouders.** De kaarten bevatten suggesties hoe ouders de begeleiding van hun kind kunnen vormgeven.
- **Kaarten voor het samenwerkingsverband (SWV).** De kaarten bevatten suggesties voor interventies die professionals van het samenwerkingsverband kunnen bieden om de ontwikkeling van de leerling te ondersteunen.

NB: Niet ieder samenwerkingsverband kan hetzelfde bieden. Er zijn voorbedrukte kaarten, maar als deze niet overeenkomen met de mogelijkheden van jullie samenwerkingsverband, kun je zelf nieuwe kaarten met suggesties en mogelijkheden maken. Download daarvoor de invulbare kaarten SWV op www.bazalt.nl/arrangeren.

- **Kaarten voor jeugdhulporganisaties.** De kaarten bevatten suggesties voor interventies die professionals van jeugdhulp kunnen bieden om de ontwikkeling van de leerling te ondersteunen.
- **Kaarten voor jeugdgezondheidsorganisaties.** De kaarten bevatten suggesties voor interventies die gezondheidsorganisaties kunnen bieden om de ontwikkeling van de leerling te ondersteunen.
- **Blanco kaarten.** Je kunt extra blanco kaarten downloaden om hierop zelf begeleidingssuggesties of interventies te noteren. Zie www.bazalt.nl/arrangeren.

Daarnaast is er nodig voor een Arrangeergesprek: pen en papier, grote en kleine zelfklevende memo's (post-its).

2. Werkwijze

Arrangeren met het Dialooginstrument HGW faciliteert het gesprek tussen ouders, school, samenwerkingsverband en jeugdhulp/jeugdgezondheidszorg met drie intenties:

1. De leerling krijgt het onderwijs dat nodig is om zich optimaal te kunnen ontwikkelen.
2. De ouders hebben zicht op de ontwikkeling van hun kind en de bijdrage die zij daaraan kunnen leveren.
3. De leraar kan zich eigenaar voelen van het onderwijsontwerp, mede door ondersteuning van zijn collega's en leidinggevende.

2.1 Wat vooraf gaat aan het Arrangeergesprek

De leraar heeft samen met een collega-leraar of de intern begeleider het Dialooginstrument HGW gebruikt om zicht te krijgen op de onderwijsbehoeften van deze leerling. Daarbij is gekeken naar de domeinen: leren, werkhouding, gedrag en gezondheid. Op basis van deze dialoogsessie is een aangepast aanbod geformuleerd. De uitkomst van de dialoogsessie is vastgelegd met een foto, die is opgenomen in het leerlingdossier. Het aangepaste aanbod is door de school/leraar uitgevoerd, echter met (nog) onvoldoende ontwikkeling.

Op basis van signalen die door het kind, de leraar, de ouders of andere betrokken deskundigen worden gegeven, besluiten ouders en school in overleg dat externe ondersteuning nodig is om (opnieuw) perspectief op ontwikkeling voor deze leerling mogelijk te maken. De gespreksleider neemt hierop het initiatief om een Arrangeergesprek¹ te houden, met behulp van Arrangeren met het Dialooginstrument HGW.

De gespreksleider zal in veel gevallen de intern begeleider van de school zijn. In sommige samenwerkingsverbanden wordt deze rol opgepakt door een onafhankelijke trajectbegeleider of ambassadeur PO, die werkt in opdracht van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs. Het is onze ervaring dat een onafhankelijke gespreksleider bijdraagt aan de kwaliteit van de dialoog en het onderwijs-zorgarrangement.

Arrangeren met het Dialooginstrument HGW kan worden ingezet tijdens of als vervanging van het ondersteuningsteam van de school. Met ondersteuningsteam wordt bedoeld: het gepland overleg binnen de school waarbij de school zich (casusafhankelijk) laat ondersteunen door externe professionals zoals een psycholoog, orthopedagoog, logopedist, jeugdverpleegkundige of jeugdprofessional.

2.2 Voorbereiding op het Arrangeergesprek

De gespreksleider nodigt de leraar, ouders en andere betrokkenen uit, informeert hen over de gang van zaken en bespreekt wat van hen wordt verwacht. Het Arrangeergesprek zal gemiddeld anderhalf uur in beslag nemen. Dit is een globale inschatting; de tijdsinvestering is afhankelijk van een aantal factoren, zoals de complexiteit van de casus, het aantal betrokkenen en de kwaliteit van het volgen van de leerling tot nu toe.

- *Wat doet de school/leraar?*

De leraar denkt vooraf na over de 'puzzel' waar zij graag een oplossing voor wil hebben. Er vindt een gesprek met de leerling plaats, om te horen waar hij graag een oplossing voor wil hebben en welke ideeën hij heeft. De leraar brengt, namens de leerling, het kindperspectief in tijdens de bespreking. Verder neemt de leraar een verslag of foto mee van het eerder gehouden gesprek met het Dialooginstrument HGW en ze verzamelt zinvolle documenten zoals een groeidocument, groepsoverzicht, (groeps)handelingsplannen en (onderzoeks) verslagen. De leraar stuurt haar voorbereiding vooraf naar de gespreksleider. Een uitnodiging voor het Arrangeergesprek voor de leraar tref je aan in bijlage 1.

---

¹Het bijeenbrengen van alle betrokkenen vraagt veel tijd en inspanning. Vaak is het werkbaarder een jaarplanning te gebruiken waarin deze besprekingen zijn opgenomen zodat ze zijn vastgelegd in de agenda's van alle professionals. Zie tip 3 op pag. 11.